

SÜT SIĞIRCILIK İŞLETMELERİNDE SAĞLIK YÖNETİM MODELİ

M. Kenan Türkyılmaz*

Yayın Kodu: 2003/32-D

Özet: Süt siğirciliği, yapısı gereği üretimin her aşamasında yönetimin gerekli olduğu bir hayvancılık koludur. Sağlık yönetimi diğer hayvansal üretim dallarında olduğu gibi süt siğirciliğinde de büyük bir öneme sahiptir. İşletmelerde bilgisayar teknolojisinin de desteği ile veriler artık daha verimli ve etkin olarak kullanılabilir. Bu veriler ışığında işletme yönetimi sürü büyüklüğünü sabit tutabilecek, verim özelliklerini yükseltecek ıslah çalışmalarını destekleyecek ve sürüyü hastalıklardan koruyacak kararlar alabilmektedir. Çünkü, yönetim sorunları süt siğirciliğinde hayvanların verimlerini geriye dönülemez bir şekilde düşürebilmektedir.

Anahtar sözcükler: Süt siğiri, sağlık, yönetim, işletme.

Health Management Model in Dairy Enterprises

Summary: Dairy is a livestock branch in which production stages, because of its nature, management is very essential equipment. Health management is very important in dairy business like another animal production branches. Data in dairy enterprises are now used very productive and effective by means of computer technologies. Under these conditions, farm managers can take some important decisions that will maintain the optimum herd scale, increase the productivity, continue the genetic improvements and protect the herd from illnesses. Because, some management problems in dairy can decrease productivities irreversibly.

Keywords: Dairy cattle, health, management, enterprises.

GİRİŞ

Süt siğircilik işletmelerinde karlı ve verimli bir üretim için öncelikle hayvanların sağlıklı olması gerekmektedir. İşletme yöneticileri hayvanların tedavisinden çok artık onları hasta etmemenin yollarını aramaktadırlar. Çünkü, bazı hastalıklarda hayvanlar tedavi olsalar bile eski verim performanslarına ulaşamamaktadırlar¹⁻³.

İşletmelerde hastalık çıkma olasılığını azaltmak için öncelikle hayvanların yaşadığı çevreye ilişkin önemli yönetsel düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda (havalandırma, bakım-besleme, atıkların uzaklaştırılması, hijyen tedbirleri vb. gibi) yapılan araştırmalar özellikle sürü büyüklüğünün arttığı işletmelerde yönetim ihtiyacının da önemli oranda arttığını göstermektedir⁴⁻⁷. İşletme yöneticileri hayvanlarını her türlü enfeksiyöz ve paraziter hastalıklar ile madde zehirlenmelerine karşı korumaya çalışmaktadırlar. Çünkü, hayvan sağlığında yaşanacak her türlü sorun doğrudan işletme karının düşmesi anlamı taşımaktadır.

Bu derlemenin amacı süt siğircilik işletmelerinde büyük önemi olan hayvan sağlık yönetimi konusunda

hem işletme yönetimlerine hem de bu konuda araştırma yapanlara bilimsel altyapı oluşumunda katkı sağlamaktır.

BİLGİLERİN DERLENMESİ

İşletmenin sağlık yönetimi konusunda alacağı kararlarına temel oluşturacak verilerin toplanması, işlenmesi ve kullanılması aşamaları Şekil.1'de verilmiştir. Şekilde de ifade edildiği gibi gelişen bilgisayar teknolojisinin de yardımıyla süt siğircilik işletmeleri sürü bazında her türlü analizi yapabilmektedir^{8,9}. Hayvan sağlık yönetiminde hastalıkların kolayca ortaya çıkarılabilmesi için yoğun bir veri akışına ihtiyaç bulunmaktadır. Hastalıkları tanımlayıcı bir yaklaşım olarak öncelikle üretim, üreme ve sağlık durumlarına ilişkin anahtar bazı parametrelerin tespit edilmesi gerekmektedir. Daha sonra tedavi ve koruyucu hekimlik için birtakım verilerin hazırlanmasına geçilmelidir. Koruyucu hekimlik yaklaşımı, derlenen veriler ışığında kısa ve uzun vadeli sağlık stratejilerinin oluşturulmasını kapsamaktadır. Koruyucu hekimlik yaklaşımında sıklıkla birtakım simülasyon metotları kullanılmaktadır^{1,10,11}.

İşletmelerde bu metotların işler hale getirilmesi be-

* Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Zootekni Anabilim Dalı, Işık/Aydın-TÜRKİYE

lirli bir zaman ve konuyla ilgili yetişmiş personele ihtiyaç göstermektedir.

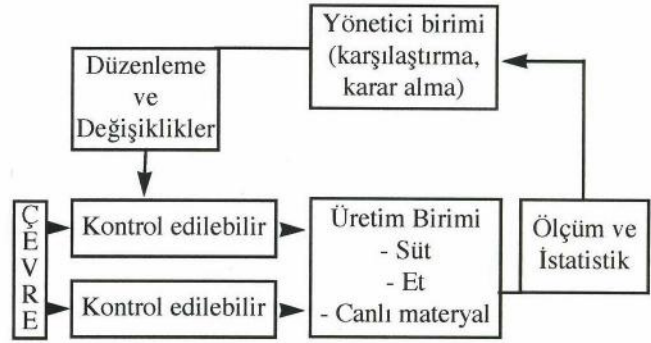

Şekil 1. Süt sığırcılık işletmelerinde verilerin toplanması, işlenmesi ve depolanması.

Figure 1. Collecting, analysing and storing of data in dairy enterprises.

SÜT SİĞİRCILIĞINDA İDEAL SAĞLIK YÖNETİM MODELİ

Süt sığırcılığı, kontrol edilebilen (rasyon, hastalık kontrol önlemleri vb.) ve kontrol edilemeyen (iklim, hükümet politikaları vb.) bir çok çevresel faktör tarafından etkilenen karmaşık bir biyolojik sistemdir¹². Süt sığırcılığında yönetim kademeleri üretim işlemleri tarafından geri bildirim tabii tutulmaktadır. İşletmenin yönetim stratejisi her türlü çevre şartını dikkate alarak hayvanların verileri temelinde işletmeye yön veren bir yapıda olmalıdır. Bunun için işletme yönetimi mevcut ve geçmiş veriler ışığında sürekli üretim planları yapmalı ve üretim aşamalarında gerçekleşecek her türlü sağlık sorununu sağlık yönetimine geri bildirmelidir. Bu geri bildirimleri sırasında yakalanacak en küçük bir ayrıntı hayvan sağlığının korunmasında büyük katkılar sağlamaktadır.

Şekil 2. Süt sığırcılık işletmelerinde sağlık yönetim modeli.
Figure 2. Health management model in dairy enterprises.

Şekil.2’de görüldüğü üzere üretim biriminin çıktıları önce ölçüme tabii tutulmaktadır. Bu ölçüm sırasında elde edilecek veriler daha sonra yönetime temel oluşturacağı için çok dikkatli bir şekilde kayıtlara geçirilmektedir. Kayıt tutma sırasında yaşanacak herhangi bir yanlış veri girişi yönetimin ilgili konuda hatalı kararlar üretmesine neden olmaktadır. Ayrıca bu aşamada elde edilen verilerin daha anlaşılır hale getirilmesi de gerekmektedir. Bu amaçla veriler uygun istatistik testler ile kolay anlaşılır hale getirilmektedir.

İşletme yönetimi elde edilen verilere göre çeşitli karşılaştırmalar yaparak işletmenin sektördeki durumu hakkında öncelikle durum tespiti yapmalıdır. Daha sonra gerekli görülen düzenlemelere geçmelidir. Eksik veya hatalı görülen işletme faaliyetleri bu karar mekanizması ile düzelmeye çalışılır. Bununla birlikte, yapılacak değişiklikler her zaman istenilen sonucu vermeyebilir. Çünkü, yapılacak değişiklikler kontrol edilebilir veya kontrol edilemez çevre faktörleri üzerine olabilir. Kontrolü mümkün olmayan (iklim gibi) çevre faktörleri alınan tedbirleri geçersiz hale getirebilir. Bu nedenle süt sığırcılığında çevre şartları ne kadar kontrol edilebilirse o kadar bir örnek üretim ve sürü sağlığı elde edilebilmektedir¹³.

Süt sığırcılığında sağlık yönetimi sürekli geri bildirim sistemi üzerine kurulmuştur¹⁴. İşletme yönetimi daha önce ulaşılan hedefleri dikkate alarak işletmeye yeni hedefler belirlemelidir. Çünkü, işletmenin amacı hayvanların verimlerini düşürücü en küçük bir soruna bile engel olacak düzenlemeleri gerçekleştirmektir.

Süt sığırcılık işletmelerinde sağlık yönetiminin yerleştirilebilmesinde sahada çalışan veteriner hekimlere büyük görevler düşmektedir. Çünkü, sahada hizmet veren veteriner hekimler üniversitelerin ilgili bölümlerine

ri ile araştırma enstitülerindeki personele göre hem hayvanlara hem de işletmelere (hayvan sahiplerine) daha yakın pozisyonda bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar, işletmelerden verilerin toplanması sırasında genellikle hatalı veya eksik davranıldığını göstermiştir^{15,16}. Veteriner hekim, verilerin sağlıklı olarak toplanması yanında işletmenin yönetim stratejisini (Hastalıklar karşısında işletmenin politikası nedir?) de ortaya koyması bakımından büyük bir öneme sahip bulunmaktadır.

Sonuç olarak gelişen teknolojileri süt sığırcılık alanında kullanmak için öncelikle analizlerde kullanılacak birtakım verilere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu anlamda Türkiye’de kayıt tutma alışkanlığının da çok yaygın olmadığını göz önüne aldığımızda işe bu noktadan başlamakta büyük faydaların olduğu söylenebilir. Çünkü, ham veriler üzerinde yapılacak çok küçük düzenlemelerle bile işletme için çok önemli kazançlar sağlanabilmektedir.

KAYNAKLAR

- 1 **Enevoltsen C, Sorensen JT, Thyssen I, Guard C, Gröhn Y T:** A diagnostic and prognostic tool for epidemiologic and economic analyses of dairy herd management. *J Dairy Sci* 78(4): 947-961, 1995
- 2 **Perkins BL:** Managing the 30.000 Lb. herd. 1999 Colorado State University Dairy Nutritional Conference. Erişim adresi: <http://ag.arizona.edu/arec/pubs/rmg/ranchers.html>, erişim tarihi: 25.04.2003.
- 3 **Behlow RF, Ensminger ME:** Animal Health, Disease Prevention, Parasite Control. The Stockman’s Hand Book. Yedinci baskı, sayfa 663-677. Interstate Publishers, Illinois, 1992.
- 4 **Anonymous:** Public Report. Animal Health-The Prevention of Infectious Livestock Diseases. Erişim adresi: http://www.aphis.usda.gov/vs/ceah/cahm/Dairy_Cattle/dairy.htm, erişim tarihi: 26.05.2003. 32 pages.
- 5 **Battaglia R:** A Handbook of Livestock Management. Third edition. Upper Saddle River, New Jersey. p. 521-553, 1998.
- 6 **Perkins B L, Gordie J:** Maximizing Cow Comfort in Free Stall Barns. 1999 Colorado State University Dairy Nutritional Conference. Erişim adresi: <http://ag.arizona.edu/arec/pubs/rmg/ranchers.html>, erişim tarihi: 25.04.2003.
- 7 **Anonymous:** Disease Control Management Plan. Erişim adresi: <http://www.ansi.okstate.edu/library/dairy/pub-coll.htm>, erişim tarihi: 26.05.2003. 27 pages.
- 8 **Ekesbo I, Oltenacu PA, Vilson B, Nilsson J:** A disease monitoring system for dairy herds. *Vet Rec*, 134 (11): 270-273, 1994.
- 9 **Enevoltsen C, Sorensen JT:** Modelling the dynamics and economics of health in individual dairy herds: Future Tasks for The Veterinarian in Practice and in Research. *Vet Res*, 25 (2-3): 173-178, 1994.
- 10 **Mizuta, Y, Garry F, Dalsted N, Davies S, Wailes B, Dinsmore E, Field T, Green J:** Health Care and Medical Costs of Selected Colorado Dairy Farms. Animal Sciences Research Report. The Department of Animal Sciences, Colorado State University. Erişim adresi: <http://ag.arizona.edu/arec/pubs/rmg/ranchers.html>, erişim tarihi: 25.04.2003.
- 11 **Lissemore KD:** The use of computers in dairy health programs: A review. *Canadian Vet J*, 30(8): 631-636, 1989.
- 12 **Heinrichs AJ, Kiernan NE:** Initial results of a statewide extension program in calf and management in pennsylvania. *J Dairy Sci*, 77(1): 338-342, 1994.
- 13 **Spike T:** Recent Strategies for Managing The High Producing Dairy Cow. 1999 Colorado State University Dairy Nutritional Conference. Erişim adresi: <http://ag.arizona.edu/arec/pubs/rmg/ranchers.html>, erişim tarihi: 25.04.2003.
- 14 **Türkyılmaz MK, Aral S:** Aydın ili süt sığırcılık işletmelerinde kaynak kullanımında etkinlik derecesi ile örgütlenme ve pazarlama sorunları. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 8(1): 41-48, 2002.
- 15 **Pedersen J:** Dairy Manure Management Planning (MMP). Purdue University, Cooperative Extension Service, West Lafayette, IN 47907. Cooperative Extension work in Agriculture and Home Economics, State of Indiana, 1999.
- 16 **Dijkhuisen AA, Huirne RBM, Morris RS:** Economic Decision Making in Animal Health Management. Animal Health Management. Second edition. Wageningen Univ Press. Sayfa 13-23, 2001.

Yazışma Adresi (Correspondence address)

Yrd.Doç.Dr. M. Kenan TÜRKYLMAZ
Adnan Menderes Üniversitesi
Veteriner Fakültesi Zootekni Anabilim Dalı
Işıklı, Aydın-TÜRKİYE
Tel: +90 256 2470700 - 123
Fax: +90 256 2470720
e-mail: mturkyilmaz@adu.edu.tr